

A CÉL ELŐTT

Ugy vannak a kanadai politikusok is a Hudson Bay-vel, mint a kivándorló, aki hosszú vágyakozás után megérkezik Kanadába. Amilyen nagy volt a lelkesedése a tengeri betegségig, ugyanolyan, ha nem nagyobb az emberek levertsége, amikor Ontarió koromrázta égett erdőkkel gyászoló sziklás-tavas vadonjain robog keresztül a vonat a prérék felé. — Hát itt ugyan mit fogunk csinálni és miből fogunk megélni — kérdezik az atyafiak, attól való félelmükben, hogy egész Nyugatkanadát terméketlen sziklából faragta a természet.

A Hudson Bay-t illetően is valahogyan ekképpen vélekednek az emberek. Évekkel ezelőtt a konzervatívok pendítették meg a Hudson Bay gabonaszállításra való felhasználásának eszméjét, majd a liberálisok végül keresztül is vitték, amit a konzervatívok ígértek s alig egy-két hónap múlva be fog futni az első vonat Fort Churchill kikötőjébe, ahonnan Kanada büszkesége, az acélos buza talán már 1930 nyarán megindul világhódító útjára a legrövidebb tengeri úton keresztül az éhes Európa felé.

Tagadhatatlan, hogy míg Keleten nem vették jó szívvel a Hudson Bay hajózásnak a vasutépítés révén előbb-utóbb a keleti víziutakkal versenyre lépő előretörését — Nyugatkanada szinte egyhangú lelkesedéssel tette magáévá az ügyet. Most azonban, amikor millió és millió dollár áldozattal a befejezéshez közeledik a nagy mű: megkezdődött a varjúkór. — Hogy míg itt „délén” maholnap zöldül a vetés, Fort Churchillben még dühöng a tél s ki tudja, sikerül-e majd az öböl bejáratát eltorlaszoló jég tömeget idejében eltakarítani, hogy legalább az ottani „nyár” két legmelegebb hónapjában szabad legyen a rettentő költséggel megépítendő kikötő.

Vannak, akik előre tudják, hogy nem fog kifizetődni a hatalmas alkotás, már csak azért sem, mert óriási tárházakban kell kivárni a gabonának, míg a hajók utrakelhetnek s egyesek szerint különben is kétséges, hogy kibírják-e a gabonaszállító hajók az esetleges befagyás esetén a jég nyomását. A Hudson Bay hideg hullámai szelő prémszállító vitorlások hajóteste ugyanis a víz színéig teljesen be van építve keményfával, hogy dacolni tudjon a jég összeroppantó erejével. Természetesen a tözsének is megvannak a maga elmaradhatatlan aggályai, melyek között nem utolsó az a felfogás, hogy a Hudson Bay-n keresztül a nyári hónapokban nagy tömegben európai piacra dobott buza semmiesetre sem lesz kedvező hatással az áralakulásokra.

Mindebben lehet több-kevesebb igazság, azt el kell ismerünk. De ne feledjük, hogy ha valaki valamit elkezdett, sőt közel áll a befejezéshez: azt ne hagyja abba. S ami a gáncskodókat és kishitűeket illeti — azok közel félszázaddal ezelőtt a nagy C.P.R. vasutépítkezések, és 1917-ben a bukott vasutársaságokból C.N.R.-ra terelődésüket közeledési rendszer megalakítása idejében is épenugy elmondták lelkisínylő véleményüket, mint most a Hudson Bay-vel kapcsolatban.

Az idő kereke azonban nem hallgat egyéni és pártvéleményekre, hanem megy a maga útján és azok akik cél elérése előtt, a legnehezebb szakaszon felemelt fejvel mennek előre — azok el is érnek oda, ahova indultak. Ha a Hudson Bay nem is váltja be teljesen az első felhevülés vérmes reményeit, az idők folyamán mégis nagy kincsévé fog válni Kanadának, ha másért nem is, azért mert az eddig megközelíthetetlen és fán, vadban, ércben gazdag északi bekapcsolása az újhaza mindjobban lüktető vérkeringésébe és ezreknek adott megélhetést.

A TERMELŐKÉRT

Nagy örömmel fog értesüln minden olvasónk, hogy míg Amerikában nagyrészt elnökválasztási mézesmadzag volt jó a farmerek hitetése — Kanadában minden jel arra vall, hogy egy hivatalos intéző körök, mint a sajtó és a közvélemény egyaránt belátják, hogy most már igazán kell tenni valamit a termelőkért. Azokért, akik az egész Dominion felépül, akik kenyeret adó kalászt varázsolnak elő csillogó ekevassal a zsíros televényből. Azokért, akik visszavonulva a városok zajától, élnek a maguk független, eszményi, de küzködéseikkel és viszontagságokkal teli életét. Akik munkát adnak az ipartelepnek és magukhoz emelik és a kanadai szokásokba, gazdálkodásba bevezetik a félnéken tapogatózó újkanadásokat.

Vége a farmerek érdekelmei megvédésére is gondolnak a magasbasszók tornyú ottawai palotában. Nem mintha eddig nem okozott volna gondot a buzaértékesítés problémája. De a múlt termés piacradozásával olyan előre nem látható bogos csomókat kellett megoldani, amelyek kétségkívül nagy hatással lesznek a megalkotandó új gabonatorvény intézkedéseire. Az 1912 óta érvényben levő gabonatorvényt ugyanis abban az időben léptették érvénybe, amikor Kanada gabonatermése még sem közelítette a mostaniak a felét s így az ellenőrzés és az értékesítés is aránylag sokkal könnyebben ment, mint a mostani teljesen kialakult, minőségre kényes gabonapiac korában.

A farmerek kívánságait teljesíteni azonban nem egykönnyű dolog s ezzel magyarázható, hogy az eddigi reform-kísérleteknek nem volt meg a kellő eredménye. A termelők szerencsétlenségére még időközben kedvezőtlen időjárás és rossz termés nehezítette meg a helyzetet és a külföldi gabonavásárlók igényeinek kielégítésére még meg is kellett szigorítani az osztályozást, hogy a kanadai gabona hírnevét meg lehessen menteni.

Az új törvényjavaslat elé, amelyet kiváló szakemberek és gazdák véleményének meghallgatása alapján szerkesztettek — éppen azért különös érdeklődéssel tekint Kanada társadalmá, tudván, hogy a Dominion gerince — a nehéz munkával életet termelő farmer, akit meg kell védelmezni a törvény erejével.

A tervezet szerint az országos gabonabizottság tagjainak számát háromról ötre fogják felelni, ezenkívül minden gabona termelő tartományban fel fognak állítani egy gabonabiztosítási hivatalt, amely a farmerek panaszait azonnal orvosolni fogja. Ezenkívül állandó felügyelet alatt fogják tartani az elevátor kezelőket és nem fogják megtűrni, hogy hozzá nem értő vagy részrehajló emberek kezébe kerüljön a termelők egész évi munkájának gyümölcse.

A MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A MODERN GYÁRIPAR

IRTA: Dr. SAJGÓ JENŐ

A munkanélküliség, a modern kapitalizmus e réme, az egész világon hatalmas iramban kezd fejlődni. És tekintettel arra, hogy a munkanélküliség kérdése politikailag, nemzetgazdaságilag és társadalmilag is annyira fontos, hogy azzal foglalkoznunk kell. Természetesen minél előbb, annál jobb, mert ezáltal a benne rejlő veszedelmeket nemcsak elhárítani, hanem azt teljesen megelőzni, sőt gyógyítani is lehet.

A MUNKANÉLKÜLISÉG

A LEGÉGETŐBB TARSÁ-

DALMI KÉRDÉS

A munkanélküliek száma Angliában közel 1½ millió, Németországban 2½ millió, Amerikában több mint 4 millió, ami az összlakosság arányszámait szerint Angliában közel 3%, Németországban 3,1%, Amerikában pedig 3,2%, míg Magyarországon 0,7%.

Az arányszám Magyarországon azért jobb, mert az Ohaza nem ipari ország, hanem agrár állam, a munkanélküliség pedig a mai alakjában szoros összefüggésben áll az ipari fejlettséggel.

Az első pillanatban nagy elmentmondásnak tűnik fel e két fogalom, de ha a fenti három hatalmas ipari államnak helyzetét megvizsgáljuk, azonnal megtaláljuk a kettő közötti okozati összefüggést.

Németországnak már évek óta kitűnő kereskedelmi mérlege van. Ipara, különösen a nehézipar háború után is teljesen el van látva munkával. Amióta Anglia Oroszországgal megszakította a diplomáciai viszonyt, azóta az egész orosz birodalmat megszállva a német ipar látja el, amely emellett még a világ minden tájára, Dél-Afrikába és

Indiába stb. is jelentős összeget képviselő gépeket és más ipari termékeket is szállít.

Az angol ipar is nagy fejlődést mutat a háború óta. A napokban tette közzé az angol kereskedelmi minisztérium a múlt évi adatokat, melyek szerint Anglia kivitele: 1926-ban 815,000,000; 1927-ben 868,200,000 és 1928-ban 895,400,000 fontot képviselt.

A múlt évi kivitele volt a legnagyobb a háború után, de e fejlődés még mindig nem állt meg, mert az ez évi januári kivitel minden eddig felülmúlt, amennyiben az január végével 76 és fél millió angol fontot tett ki.

Az Amerikai Egyesült Államok múlt évi kereskedelmi mérlegét is a közelmúltban tették közzé, amelyik szintén rekord eredménnyel számolt be. A mérleg szerint Amerika egymaga nagyobb iparral rendelkezik, mint a világ másik három legnagyobb ipari állama együttvéve és pedig: Anglia, Németország és Franciaország.

De ha ilyen óriási fejlődött ipari termelés folyik, hogy lehet pl. Kanadában, — amely szintén földművelő állam — mégis annyi munkanélküli? Mi lehet ennek az oka?

Semmi más, mint a racionalizálás, amelyet a következőkben fogunk megmagyarázni.

MEGŐLI A GYÁRI MUNKAAL-

KALMAT A TAYLOR

RENDSZER

Ezelőtt körülbelül 40 évvel Taylor Frigyes, egy fiatal előmunkás, a Philadelphia melletti Midvale acélműveknél szigorú vizsgálat és megfigyelés alá vette a munka minden mozzanatát. Jegyzőkönyvében a legkisebb gép- és emberi mozdulatokról furcsa, komplikált táblázatokat raj-

zolt. Különös táblázatait segítségével megtalálta a nyitját annak, hogyan lehet minél kevesebb emberi erővel és minél egyszerűbb mozdulatokkal a gépet jól szolgálni és ezzel együtt a termelését is fokozni.

Legelőször nem is Amerika, hanem az angolok tanulták el Taylor rendszerét és az Ilyék már tudományos alapokon álló gépipari termelést — az úgynevezett racionalizálást — igyekeztek a gyakorlati életbe belevinni.

Angol példa után Amerika is rávetette magát a racionalizálásra. Az idősebb Rockefellernek mérhetetlen vagyont szerzett a Taylor-rendszer. Gary, az Amerikai Egyesült Acéltröszt alapítóját a racionalizálás segítségével vetette meg, főleg azért, hogy a különböző üzemeket egy hatalmas egységbe foglalta. A tudományosan vezetett ipari termelés azonban csak fokozatosan haladt volna a maga útján, amikor a világra rászakadt a háború.

A VILÁGHÁBORÚ HATÁSA

AZ IPARI FEJLŐDÉSRE

Az erőteljes férfiak a harc tere mentek, az ipari termelésnek azonban nem volt szabad csökkennie. Sőt. A háború óriási felfokozott termelést követelt, amit minden nemzetnek egyaránt és minden körülmények között ki kellett elégíteni. A legfőbb cél az lett, hogy minél kevesebb emberi munkával, minél nagyobb termelés legyen elérhető. Ennek a kérdésnek nyitáshoz pedig csak a Taylor-rendszer büvös kulcsa vezetett.

Angliában, Amerikában új szénbányákat nyitottak, új gépekkel. A régi szénterületeket ott hagyták, nem volt érdemes a gépeket leszerelni és újakat állítani. Új szövő és egyéb gépek épültek új rendszerű gépekkel, amelyek kiszolgálásához kevés munkás kellett, mert egyszerűek voltak s a munkát a nők is el tudták végezni. A háború végével a visszatérő férfiak igen nagy része ezeknél az üzemeknél már nem tudott elhe-

lyezkedni. A régiak pedig elavultak, miután a háború után a leg több iparágban áttértek a tömegcikkek gyártására.

Az Egyesült Államok munkügyi irodája a legnagyobb pontossággal mutatja ki azt, hogy a munkanélküliek zöme épp azokból az üzemekből került ki, amelyek a tömegcikkek gyártására rendezkedtek be és amely üzemek egyben a legnagyobb nyereséggel is dolgoznak. Amerikában a széntermelés 70%-a géperővel történik. A dohányiparban az utóbbi 4 év alatt 53%-kal nagyobb a termelés, ugyanakkor a munkások száma meg 27%-kal csökkent.

A Taylor-rendszert minden állam a legnagyobb tökélyre akarja emelni. A világ gyáripára tehát óriási mértékben megnövekedett, a munkanélküliek száma pedig mindenütt emelkedőben van. De mi lesz akkor, ha a világ tele lesz áruval és a mai racionalizált üzemek nagy része is kénytelen lesz megállni? Amerika például a múlt év első hét hónapjában 2,598,502 darab autóbilt állított elő és hogy ennek egy részét eladhassa, a világon mindenfelé a legelőnyösebb részletfizetések mellett kínálgatja. Más iparicikkeknel is hasonló a helyzet. Ma sokkal könnyebb részletre vásárolni, mint a háború előtt és természetesen sokkal könnyebb — eladósodni is.

KÉTSÉGBEESETT INTÉZKE-

DÉSEK A MUNKANÉLKÜLISÉG

LEKÜZDÉSÉRE

Amíg tehát azt látjuk, hogy az utóbbi években tudományos munkák, folyóiratok, előadások egész sorozata tárgyalja a világ minden nyelvén a racionalizálás szükségességét, addig ezzel teljesen párhuzamosan minden államban a legégetőbb kérdéssé fejlődött a munkanélküliek számának csökkentése. Az érdekeltebb államok legelső ténykedése az volt, hogy lezárták határait az idegen nemzetbeli olcsóbb munkások előtt. Az elzárkózás odáig megy, hogy például Auszt-

AZ ÖRDÖNGÖS MASINA

IRTA: NYÁRY ANDOR

A falu jegyzője rendkívül tetterekész ember volt. Minden gondolata arra irányult, hogy a falut felemelje. Ő szervezte az első műkedvelő gárdát, az énekkart, ő rendezte az első jelmezes bált s ő vezette be annak idején a világvilágítást is. Mikor meghalotta, hogy a rádió mit művel s milyen olcsóba kerül a felállítás, nagyon gondolt. Arra gondolt hogy — ha a rádiót felszerelné a templom tornyára, a hangos beszélőt pedig felállítaná az iskola legnagyobb termébe, hát esténként az egész falu gyönyörködhetne a fényes fővárosi hangversenyekben. Azonkívül pénz is hozna, mert a beletűdési a köz ség pénztárába folyna be.

Eddig rendben is volt a dolog. De mert a rádiót a község pénzén kellett volna felállítani, az ügyet a képviselőtestület elé vitte s fényes szavakkal igyekezett a magyarokra hatni, hogy milyen előnyös lesz a falura, ha a rádió költségét megszavazzák.

A magyarok szó nélkül végig hallgatták a lelkes beszédet, s mikor a jegyző bevezette mondanivalóját, az öreg Surbankós János, aki ellensége volt mindenféle újításnak s különben is haragudott a jegyzőre, amiért lép ten-nyomon új kiadásokkal hozakodott elő, megszólalt:

— Látatlanba nem itélkezünk a jegyző ismert embereit, és nem sokat gondolkodott: — Hát jól van — mondta tom pán — a rádiót felállítottam a ma-

gam költségén. De na ugye lesz, amint mondtam ...

Az öregek felé fordult: — Megszavazzák-e keetek a költségemet?

Surbankós János laposat pislantott.

— Elkövetkezik minden.

Ezzel az ülés véget ért. A hangfógo négyszög, az antenna fenn állt a toronyban, ró la hosszú drót vezetett az iskolába, ahol a hangadó tölcser állott.

A terem zsufolásig megtelt. A tölcser mellett a jegyző állt a szerelével, a dobogó előtt pedig a képviselőtestület tagjai ültek félkörben. Most az övök volt az első hely, mert ők most tapasztalati uton voltak.

Este volt, mert a jegyző arra is kioktatta a népet, hogy a rádió csak ilyenkor szól, mivel a városokban este rendezik a hangversenyeket s pontosan 8 órakor megszólal a pesti zenekar muzsikája.

Elővette az óráját és várta az időt. A hallgatóság mozdulatlanul ült, még a légydöngést is meg lehetett volna hallani.

A jegyző mondta az időt: — Öt perc ... két perc ... egy perc ... No most!

Pár pillanattal csend, aztán a tölcser krákogni kezdett, majd felcsendült a muzsika. Nagyszűrűen ment minden.

A hallgatóság bámult, a jegyző diadalmasan mosolygott, aztán kijelentette, hogy holnap megint megismétlik az előadást.

Az egész falu a rádióról beszélt.

Másnapra kelve Surbankós János erősen gondolkodott, aztán átment Pálinkás Mártonhoz, a-

ki ugyancsak a képviselőtestület tagja volt és megszólította:

— Mit szólsz a rádióhoz, Márton?

Pálinkásból nehezen szakadt a szó:

— Furcsa.

Surbankós megmozdult:

— Ennekem csak azért furcsa ... — szólt s felvetette a fejét. — Miért este szól?

— Mert este van a hangverseny.

Surbankós szívtá a pipáját s a szeme sarkából a társára pislantott:

— Pesten szól?

— Ott.

Surbankós másodszor is megmozdult:

— Én pedig meg aszondom ... Pillanatra megállt a szóval s csak azután mondta ki:

— Becsapott minket ez a jegyző!

— Mért csapott volna be?

— Mert este szól a rádió. A mikor sötét van.

A sógor vállat vont:

— Hátha akkor van a hangverseny. Máskor nem szólhat.

— Nem ám — villant meg az öreg magyar szeme — mert napal nem tudja elbujtatni a cigányt.

A sógor rábámult.

— A cigányt? ... Hová?

— A toronyba.

— Kicsoda?

— A jegyző!

Pálinkás nagyot nézett, vala mit kezdett kapiskálni, de világosan meg nem értette meg Surbankós János aggodalmát, hogy ő ugy véli, hogy az a rádió nem más, mint telefon. A toronyba elbujtatják a cigányt, az muzs-

kálni kezd, a drót bevezeti a hangot az iskolába. Aztán ezért akarnak fizettetni. Huncutság az egész.

Pálinkás sokáig gondolkodott, aztán — ugy két perc múlva — bólintott egyet:

— A' meglehet!

Egészen belesapadt a gyanuba. Azután elhatározták, hogy másnap meglesik a cigányt. De akkor be is mártják a jegyzőt! Mert az nem lehet, hogy drót nélkül jön a hang a semmi. Aztán Pestről.

Sötét, felhős este volt.

Surbankós János és Pálinkás Márton elhúzódtak a templom mellé. Mindenki kezében ott szorongott a füttyök. Várták a cigányokat. Előzőleg azonban a harangozót is beavatták a titokba és abban állapotok meg, hogy a harangozó az iskolában tartózkodik s ha majd a rádió szól, észrevétlenül kisompolyog a teremből és jelenti az esetet; egyuttal a templom kulcsát is hozza, akkor aztán lassan felmennek a toronyba és ott megnyomják a cigányokat.

Jó félórát lelelkedtek már, mikor loholt ám a harangozó az iskola felől és nagy susogással ujságozta:

— János bácsi! Gyűjjék kee, szól a rádió!

Surbankós szeme megvillant:

— Szól?

— Szól.

— Zárd ki az ajtót!

A harangozó előkötözte a csizmaszárból a kulcsot, kizárta a templom ajtaját, azzal nagyvatosan felcsoszogtak a toronyba. — No megállj cigány!